

LAJIESITTELY

Rhododendron alutaceum

I. B. Balfour & W. W. Smith, Notes Roy. Bot. Gard. Edinburgh. 10: 81. 1917.

Zong bei du juan (Kiina)

alasuku *Hymenanthes*

sektio *Ponticum*

alasektio *Taliensia*

Ainavihanta 0,5–4,5 metrin korkuiseksi kasvava, verrattain matalaksi jäävä tiheäoksainen pensas tai pieni puu. Runko tummanruskea ja karheakaarnainen. Nuoret versot tiheänukkaisia ja vaihtelevasti suomukarvaisia.

Lehdet 5–18 cm x 2–4 cm:n pituiset, suikeat tai lansettimaiset, paksut, yläpinnaltaan karvattomat ja nahkamaiset. Lehtien alapinnalla tiheä ja pysyvä vaaleahko nukkakerros, jossa tiheä kerros ruskeaa pitkää karvaa. Se muodostaa enemmän tai vähemmän yhtenäisen pintakerroksen.

Kukinta ennen tai yhtä aikaa lehtien puhkeamisen kanssa, kukinnossa 10–20 kukkaa. Kukat kellomaiset. Teriö on 3–4 cm:n pituinen ja halkaisijaltaan 3–4 cm, nukkainen kukkaperä on 5–10 mm ja kukinto yleensä pallomainen. Kukan väri on valkoinen ja nielussa on usein tummanpunainen pilkutus. Kukka ei tuoksu. Luontaisilla kasvupaikoillaan *R. alutaceum* kukkii kesä-heinäkuussa.

Kotimaa: Kiina, metsissä ja alppiruusutiheiköissä 3200–4300 mmpy. Tiibet, Kaakkois-Xizang, Yunnanin luoteisosat ja Sichuanin länsiosat.

Kestävyys: Englanti H5 (kestävä kaikkialla Englannissa ja Skandinavian eteläosissa)

Ruotsi (SRS) Z4 (?),

Tanska (RF) -25°C,

USA: (ARS) -21°C,

Suomi Ia– ?

Alalajit ja muodot

R. alutaceum var. *alutaceum*

R. alutaceum var. *iodes* (Balf. f. & Forrest)
D.F. Chamb.

R. alutaceum var. *russoinfectum* (Balf. f. & Forrest)
D.F. Chamb.

Tritifolium-ryhmä

Triplonaevium-ryhmä

Synonyymit

Rhododendron globigerum (Balf.f. & Forrest)

Rhododendron roxieanum var. *globigerum* (Balf.f. & Forrest)

R. alutaceum var. *alutaceum*, kuvattu Tanskassa.

- Kuva Kristian Theqvist.

Olisi varmaankin viisainta pitäytyä vanhassa päätöksessä, etten koske pitkällä seipäälläkään siihen sekasotkuun, joka ”markkinavoimien” avustamana on syntynyt *Taliensia*-alasektion lajien taksonomiassa. Kun nyt kuitenkin näitäkin pensaita Suomeen ostetaan monenlaisilla nimilapuilla varustettuna, niin on syytä luoda kerholaisille edes jonkinlainen käsitys siitä, minkälaisista kasveista on kysymys.

Taliensia-alasektion luonnonlajit ovat harrastajien suosiossa kauniin ja hyvin eksoottisen näköisen lehvästönsä ja kompaktin kasvutapansa johdosta. Ne soveltuvat mainiosti pienen rivitalopihan katseenvangitsijoiksi, eikä istuttajan tarvitse pelätä joutuvansa siirtämään kasvia muutaman vuoden kuluttua väljemmille vesille, sillä niiden kasvuvauhti on hyvin maltillinen. Lisäbonuksena on kohtalaisen hyvä talvenkestävyys ja joskus jopa satunnainen kukkakin.

Kun alppiruusujen löytämis- ja nimeämismuutokset oli kuumimmillaan viime vuosisadan alkuvuosina, sai moni Kiinasta lähetetty kasvinäyte Euroopassa lajistatuksen varsin köykäisin perustein. *R. alutaceum* muunnoksineen on yksi niistä, joiden taksonominen asema on nyttemmin asetettu kyseenalaiseksi ja lajia pidetäänkin tänä päivänä lähinnä *R. roxieanum*-lajin ja muutamien muiden lajien välisenä luontaisena risteymänä. Alppiruusulajien on todettu risteytyvän helposti siellä, missä niiden luontaiset kasvualueet ja kukinta-ajat osuvat yksiin, ja lajien välimuodot ovat paikoin hyvinkin yleisiä (K. Cox 1997).

*R. alutaceum*in perimässä oletetaan olevan *R. roxieanum*in ohella ainakin lajeja *R. phaeochrysum* ja *R. traillianum*.

1900-luvun alussa nimettiin Kiinasta useita uusia lajeja, joita D. F. Chamberlain sittemmin siirteli alalajeiksi ja muunnoksiksi revisiossaan 1982. Näitä

aiemmin lajeiksi nimettyjä olivat mm. *R. iodes*, *R. globigerum*, *R. russotinctum*, *R. triplonaevium* ja *R. tritifolium*. On kuitenkin harmittava tosiasia, että 70-luvulla länsimaisilla kasvitieteilijöillä ei ollut mahdollisuutta matkustaa Kiinaan luontaisille kasvupaikoille tutkimaan nimeämiensä lajien keskinäisiä suhteita luonnossa, vaan he joutuivat tyytymään vuosisadan alun herbaarionäytteisiin ja kasvitieteellisten puutarhojen kokoelmiin revisioidessaan *Rhododendron*-suvun taksonomiaa. Tästä syystä uskon perattavaa vielä jääneen tulevillekin kasvitieteen tutkijasukupolville.

Kuvattavan lajin sukulaisuussuhde *R. roxieanumiin* on helppo uskoa. Kasvien habitus on hyvin samanlainen, mutta *R. alutaceum* eri muunnoksineen on hiukan leveälehtisempi kuin esimerkiksi *R. roxieanum* var. *oreonastes*. Muunnokset vaihtelevat lähinnä lehtiensä leveyden, nukkaisuuden ja muiden kasvin osien karvoituksen osalta.

Suomessa *R. alutaceum* on uusi tulokas. Vielä kymmenen vuotta sitten yleinen käsitys oli, ettei Taliensia-alasektion kasveilla ollut suuriakaan mahdollisuuksia saavuttaa pitkää ikää meidän oloissamme.

Taliensiat rankataan kuitenkin pääsääntöisesti kestäviksi Skandinavian eteläosissa, ja -25 °C:n pakkasenkestävyys riittää nykyilmastossa ainakin maamme lounaisaarisuudessa ja etelärannikon suurissa kaupungeissa vallan hyvin. Lumisuojusta nämä jäykät ja kompaktit pensaat hyötyvät ja ne kestävät lumikuormaa hyvin, ovathan ne kotiseudullaankin talvisin paksun lumivaipan peitossa.

Paras istutuspaikka lienee talvella umpivarjoisa ja kesällä täydessä auringonpaisteessa kylpevä, mutta tietysti kosteana pysyvä paikka vaikkapa ison kiven pohjoispuolella.

Osmo Jussila

KIRJALLISUUTTA

Cox K, *Rhododendrons & Azaleas a Colour Guide* 2005
Cox P. A. & K, *The Encyclopedia of Rhododendron Species* 1997

INTERNET

Edinburgh Rhododendron Monographs:
http://data.rbge.org.uk/service/factsheets/Edinburgh_Rhododendron_Monographs.xhtml

Joe Brusco: *Species in Our Midst*:
www.rosebay.org/chapterweb/specrox.htm

Vanhojen ja uusien lehtien indumentin värierö näkyy hyvin *R. alutaceum* var. *russotinctum* -muodossa.
- Kuva Kristian Theqvist.

R. alutaceum var. *russotinctum*, *Triplonaevium*-ryhmä, kuvattu Kustavissa keväällä 2013 kukinnan loppuvaiheessa. - Kuva Osmo Jussila.